

KTERAK BYL K. HAVLÍČEK ROKU 1848 V PRAZE ZATČEN

Presidium vrchního zemského soudu v Praze hledalo před několika lety nějaké listiny v registratuře bývalého zemského soudu, kteráž registratura chovala se ve sklepeních pod kostelem sv. Mikuláše na Malé Straně. Při tomto hledání uhodili také na značný počet fascikulův, obsahujících listiny z r. 1848, jmenovitě také protokoly pověstného vojenského soudu (smíšené komise) na hradě pražském.

O tomto zajímavém materiálu zpravil mne důvěrně vicepresident vrchního zemského soudu, p. R. Vyšín, kterýž mně také chtěl popřát, abych si vzácný ten materiál mohl prohlédnout, ovšem že nepozorovaně. Když jsem přišel, bylo již pozdě. Zesnulý president výše psaného soudu, Veselý, známý náš protivník, postaral se, aby nalezené fascikuly zůstaly nepřístupny. Jeho přičiněním stalo se, že byly ukliženy do místodržitelského archivu. To bylo onoho času tolik, jako by zas byly uloženy do podzemního sklepení svatomikulášského.

Prve však, nežli byl pořízen soupis dotčených listin, vypsal si pan vicepresident Vyšín z několika fascikulů věci zvláště zajímavé, týkající se jmenovitě Petra Fastra, Havlíčka, Mikovce, Prokopa Chocholouška, dra. Braumera. Výpisky ty velmi zevrubné mně pak věnoval, zač mu tímto znovu děkuji.

Letošního roku vyšla knížka paní Anny Bajerové „Z české revoluce 1848“, soubor článků „založených hlavně na neznámých autentických pramenech“. Paní autorka užila ke své práci patrně také materiálu výše uvedeného, ne však zevrubně. A tak vybírám z výpisků mně propůjčených některé podrobné zprávy: nejprve o Karlu Havlíčkovi, kterak byl r. 1848 v Praze zatčen.

I.

Kníže Windischgraetz obdržel po svatodušních bouřlivých událostech r. 1848 anonymní list, daný 28. června,

podepsaný „Zwei Patrioten R. K.“ Tito dva „vlastencové“ udávali, že v domě továrníka Röhrsa na Perštýně čp. 356 scházejí se nočního času v třetím patře v bytě vrchního Svobody a jeho tři dcer členové „Svornosti“ a jiní podezřelí, mezi nimiž zvláště hodný pozoru, je „literát“ Havlíček, „das gefährlichste Individium der Jetztzeit“; dále udali ti dva vlastencové, že dcer Svobodových došla psaní z Krakova, z Bochně, z Moskvy a z Petrohradu, a v tom petrohradském listu že také vložen list Havlíčkovi. Toto že je tím podezřelejší, poněvadž Havlíček před nedávnem vykonal cestu do Polska, do Uher a Chorvatska, kdež, jak „Allgemeine Augsburger Zeitung“ oznámila, pokoušel se o pobuřování. Domovní prohlídka, psali ti dva šlechtíci (a snad byl jenom jeden), jistě objeví vážné věci; také služebné že vědí o těchto tajných schůzkách, poněvadž jim bylo uloženo, aby dobře hlídaly a horoucí vodu aby měly uchystanou, aby jí mohly vylít na vojsko, kdyby přitrhlo.

Svoboda, vrchní ve výslužbě, měl čtyři dcery. Jedna byla provdána v Uhříněvsi, ostatní tři, Gabriela, Vilémína, svobodné, a Marie, ovdovělá Hendrichová, bydlely s otcem. Do domácnosti této vlastenecké rodiny chodili za těch bouřlivých dní studenti, členové „Svornosti“, tajných však nočních schůzí tu nebývalo. Když Windischgraetz po svato-dušních událostech bombardoval Prahu, odjeli Svobodovi do Uhříněvsi.

Na anonymné udání výše uvedené nařízena prohlídka jejich pražského bytu, kterouž vykonali policejní komisaři Fr. z Czechenherzu a Josef Mládek. Zkonfiskována také tři psaní, jež za nepřítomnosti slečen Svobodových došla z Petrohradu, Varšavy a Paříže. Rozumí se, že také služebné a sousedé byli přísně vyslýcháni.

Vyšetřující pátrali hlavně po tom, účastní-li se také Havlíček těch domnělých schůzí. Služka Svobodových, Anna Kroupová z Ondřejova, sedmadvacetiletá, jmenovala toho onoho z pánů, kteří rodinu Svobodovu navštěvovali, o Havlíčkovi však nevěděla nic. Také vypověděla, že na svato-dušní pondělí nosila do bytu kamení a dávala je na okno, ale to musila, protože lidé z ulice křičeli a poroučeli to a ostatní nájemníci že to také dělali; kamení že měli na oknech, ale že ho dolů neházeli a že z jejich bytu se nestřílelo, pán že odjel do Uhříněvsi, slečny také a ona s nimi; z Uhříněvsi že přijela jednou do Prahy pro špinavé prádlo a tu že spálila nějaké písničky, protože jí říkali, že by pro

ně mohla mít oplétání; byly to písničky „o Italii, o Praze, o púlmistrovi¹⁾ a pak stran toho Frankfurtu“²⁾).

Domovník v Röhrsově domě, Jan Gruber, vypravoval, že na svatodušní pondělí nebyl při mši na Koňském trhu. Po té mši mezi 12 a 1 hod. utíkali lidé ulicemi a křičeli: „Stavte barikády, stavte barikády.“ A hned tu také byl bubeník a ten bubnoval na poplach a za ním trubač, který troubil. Lidé vytrhovali kameny z dlažby a vynášeli různé věci z domů na barikády, nejvíce sladovnická chasa z pivovaru „u Hennigů“, on pak domovník, když zástup lidí před jejich domem bouřil, otevřel vrata a vydal jim vůz. Také pozoroval už před tím lidi, kteří chodili k Svobodovým, o Havlíčkovi však nevěděl nic, tak jako služka Kroupová.

Pěťadvacetiletý kupec Václav Konvalinka, mající krám v Röhrsově domě, vypověděl, že byl čtrnácte dní před svatodušními svátky na Žofíně, kdež studenti zpívali slovanské písně. Tam si obzvláště všiml asi osmdvacetiletého mladíka v červených spodkách, v červeném kabátci a fialovém, sametovém plášti. Na hlavě měl svornostenskou čepici. Kupec slyšel, že je to Havlíček. Zjistilo se, že to Havlíček nebyl. Víc o něm Konvalinka nevěděl a také jeho žena nemohla o Havlíčkovi nic povědět. Ale to oznámila za výslechu, že když ty bouřky vypukly, řekla Svobodovic služka její, Konvalinkové, kuchařce Josefě Thumové, že by se měly ozbrojit čímkoliv a taky uchystat vařící vodu, jak to oni u Svobodů již udělali. —

Zjistilo se tu i pak, že Havlíček k Svobodovým vůbec nechodil.

II.

Toho dne, 7. července, kdy byla vykonána prohlídka bytu vrchního Svobody, nařídil kníže Windischgrätz, aby také byt Havlíčkův byl prohlédnut a Havlíček aby byl zatčen. O jedenácté v noci přišli k Havlíčkovu bytu na Starém Městě čp. 195¹⁾ policejní komisař Josef Mládek, nadporučík Zumpe s vojáky a magistrátní sekretář Jiří Ottang. Havlíček nebyl doma. Když komise zaklepala, ozvala se služka: „Jsou to voni, jemnostpane?“

1) Dr. Wanka.

2) Havlíčkova: Šuselka nám píše.

1) V Karlových lázních.

Komise vešla, nedala se však hned do díla, nýbrž čekala, až přijde Havlíček. Ten meškal toho večera v Měšťanské besedě. Když se okolo jedenácté vracel domů, uviděl vojáky na stráži u vrat domu, v němž bydlel. Hned mu připadlo, že mu hrabě Lev Thun těchto dní vytkl, že ostře píše ve svých „Národních Novinách“ a že mu hrabě zároveň pohrozil přísným zakročením, nebude-li psátí mírněji. A zrovna toho dne zas káraly „Národní noviny“ úřední jednání hraběte Lva Thuna! Proto ti vojáci, pomyslí si Havlíček, jistě jdou pro něj. A vzpomněl si také, že nazítří, v sobotu, budou volby do říšského sněmu, o kterých jistě bude zvolen za poslance. Proto chtěl uniknout zatčení této chvíle, neboť později nemohli by ho jako poslance odvésti do vězení.

Nevstoupil tedy do domu, k němuž došel, nýbrž obrátiv se, zamířil do Böhmovy kavárny v Celetné ulici. Vojáci, kteří ho neznali, nezadrželi ho; odešel volně. V kavárně však, uvažuje o věci, se rozhodl, že se vrátí domů, aby nevzbudil domnění, že uprchl a že se cítí vinným.

Po půlnoci vstoupil do svého bytu a tu byl hned zatčen. Byly tři čtvrti na jednu, když komise prohlédla jeho byt s „patříčnou opatrností“ a zabavila a zapečetila jeho písemnosti. O půl druhé v noci přivedli Havlíčka na Hrad do vězení. To již bylo 8. července. A tohoto prvního dne vazby byl Havlíček okázale zvolen v pěti venkovských okresích za poslance říšského sněmu; v humpoleckém, jindřichohradeckém, říčanském, novobenateckém a náchočském.

Při osobní prohlídce našel u Havlíčka štábní profos Ondřej Reitmayer za přítomnosti desátníka Kunze z 10. setniny Latourova pěšího pluku pouzdro na doutníky, obsahující dopisy, pětizlatou bankovku a tři knihy. V zapečetěném balíku písemností Havlíčkových shledala vyšetřovací komise: 1. Cestovní pas na jméno Karla Havlíčka dto I/V 1848. 2. Francouzský list, adresovaný Havlíčkovi. 3. Pět navštívenek hraběte Vojtěcha Deyma, obsahujících doporučení Karla Havlíčka Petrovi von Schlosser, Bedřichu d'Elvertovi, Štěpánu ryt. z Holle, Radatschovi, olomouckému krajskému komisaři, hrab. Belcredimu a rytíři z Coppini. 4. Dopis z Vídně. 5. Navštívenku Vojtěcha Fingerhuta (později Náprstka). 6. Sedm vstupenek ke kongresu Svornosti. 7. Legitimaci s nadpisem: Odd. 1. č. 94. P. T. Pan Karel Havlíček, úd slovanského sjezdu. 8. Doporučující lístek Palackého Havlíčkovi do Vídně ze dne 11. V. 1848. 9.—11. Navštívenky.

12. Lístek s básní českou, počínající se slovy: „Jak přemile —“. 13. Obálku s českými poznámkami. 14.—15. Dva soukromé listy. 16. Německou báseň. 17. Lístek s adresou F. Siegel in Teplitz. 18. Císařskou a českou kokardu. 19. Lístek s poznámkami. 20.—24. Popěvky „Němce travestující“. 25. Potvrzení na 50 zl. na „Národní noviny“. 26. Účet krejčího. 27.—29. Lístky s poznámkami. 30. Pětizlatovou bankovku.

Ty tři zabavené knihy vrátili Havlíčkovi hned na Hradě u vězení, poněvadž byly nezávadného obsahu. Ve vyšetřovací komisi zasedali Ernst, setník-auditor, Contes setn., von Leiner nadp., Halbknapp por., Záruba, kriminální rada, kterýž později zemřel v ústavu choromyslných; zapisovatelem byl dr. Kraus, aktuár, později místodržitel království Českého.

Výslech Havlíčkův je obšírně zapsán ve fasciklu, z něhož vybrány tyto zprávy. Ale ten výslech již nepatří do tohoto článku. Jen ještě připomenu známou věc, že Havlíček 8. července uvězněný, byl 12. t. m. propuštěn na svobodu. Z vězení odjel do Vídně jako poslanec říšského sněmu.